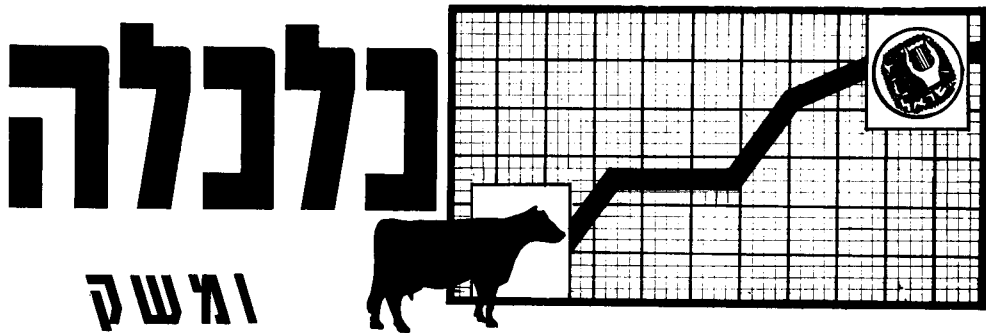

פיתוח ענף הבקר בארץ

רבים מבוקרינו (ואולי מרביתם) זוכרים בודאי את הח' נחמן ברמן, שבא אלינו בתחילת שנות ה-50 מניו־זילנד וישב עמנו כאן בארץ כ־15 שנה. זאת היתה עלייתו השנייה ארצה (תחילה בא עם העלייה השלישית או הרביעית והגר בשנות ה-30 לניו־זילנד), כעת שוב (מסיבות משפחתיות והיותו בעל רכוש גדול שם) ירד לפני שנים מספר לניו־זילנד, שם הוא מקיים משק חלב גדול על שטחי מרעה נרחבים.

ברמן היה ידוע אצלנו כאיש מספוא ובוקר (אגרונום מדופלם) בעל ניסיון רב. הוא עבד בארץ כמדריך ארצי מטעם האגף לגידולי שדה והתמסר במיוחד לפיתוח שטחי האספסת, כי היה לו בזה ניסיון רב, שרכש בארץ גלותו. בשנים האחרונות לשהותו כאן יוחד, באופן אדמיניסטרטיבי, לאיזור חדרה וטיפל בשני ענפי המשק — מספוא וחלב במשולב — במשקי הקיבוצים, בעיקר. ברמן לא הסתפק בחדרה וכן לא ויתרו על נסיונו וידיעותיו הרבה משקים באיזורים אחרים. הוא הגיע למשקים המעוניינים בהדרכתו ועצתו לפי הזמנה אישית מהמשק, בהסכמת המדריך ורכז הלשכה האזורית להדרכה.

הח' ברמן תרם בזמנו הרבה לענפי המספוא ובקר, והוא פרסם גם חומר רב מניסיונו ועבודתו בארץ ומידיעותיו וקשריו בחו"ל והעיתונות המקצועית העולמית בעיתונות החקלאית־המקצועית שלנו. ברמן עודנו מקיים עמנו קשרים, ואת אשר הוא עושה שם במשקו בניסויים וסידורים טכניים־משקיים, מחשבתו נתונה גם לארץ, כפי שהוא כותב במכתבו: „אני חושב שמעשי כאן יהיו לתועלת ענף הבקר גם בארץ”.

במקצבו הוא מוסיף ומספר: — היציאה מעדרו, מסיבת זלקות עטין, מגיעה ל־0.25% גלבד, ומסיבת אי התעברות — 3%. מכון החליבה פשוט ויעיל. מכונות החליבה מבוקרות מדי 5 חודשים. מצאתי — הוא כותב — שפרות מאזורים שונים חסונות נגד חידקים, השכיחים באזריהן, על כן חשוב לגדל את התחלופה במקום. הוא מכין תערובת מ"מ במשקו לפי הרכב עצמי, יעיל וזול יותר, מאשר ממכוני תערובת גדולים מהחוץ.

בסיומו של המכתב הוא פורש בשלום כל אשר עודם זוכרים אותו ומבקש לפרסם את מאמרו הקצר על הנושא שבכתרת.

ח. ע.

כפי שנהגו בעדר הקטן. זה מחייב התמסרות ו־מאמץ רב במשך הרבה שעות ביממה, במה ש־הדור הצעיר אינו מוכן תמיד לעמוד בהם. אביא דוגמא ממשקי אני.

בקשר לטיפול בהתעכרות. כל בהמה שממליטה פעם ראשונה מקבלת מספר רץ על תוית גומי גדולה באוזן (אחרי הרבה ניסיון פיתחו תוית שאינה מתפרקת בשמש), שחור על גבי לבן, אשר משתמרת במשך כל ימי חייה, ואת המספר אפשר להבחין ולקרוא ממרחק של 5 מטר.

ברפת תלויים 2 לוחות, מחולקים ל־12 חודש כ"א. לכל חודש הותקנו 60 וו (2×30) למספר הימים בחודש). לכל פרה על מספרה יש פחית, שעליה רשום אותו המספר באדום. את הפחית על מספרה האדום של הפרה הממליטה תולים על הוו בלוח בחודש ויום ההמלטה. הרישום ב־ספרים יכולים לעשות כרגיל, כשמתפנים לכך. כשפרה מתייחמת, הבוקר צריך לבדוק את מספרה באוזן ולוודא לפי הלוח אם הגיע כבר זמנה להזרעה.

כשהוזרעה הפרה, מעבירים את הפחית ללוח השני ותולים אותה על הוו של החודש ויום ההמלטה המשווערים. לפי זה קובעים גם את תאריך הייבוש.

בשביל גילוי ההתייחמות עוברים על פני ה־קבוצות — אחת ל־4 שעות במשך היום. זו הופכת למעשה לעבודה אוטומטית.

חליבה. לחליבה חייבים להצטייד במכונות מתאימות ולהקפיד שתהיינה תמיד במצב תקין. דרוש סדר קבוע ונכון בחליבה, ולא להיעזר ב„גוי של שבת“, העלול יותר להזיק מלהועיל. בעדרים, שמונים יותר מ־250 פרות, הנהיגו כאן קרוסלה (ישנה כבר כואת ל־700 חולבות). הפרות עוברות קודם שדרת־דג, 14 עמדות מכל צד, לבדיקה לפני שהן עולות על הקרוסלה. ב־סיפורי זה ברצוני להזכיר, שהטיפול — הוא אינדיבידואלי, והשיטה — חסכנית בזמן, במאמץ והוצאות.

חליבה נכונה מהווה גורם יותר חשוב מהזנה. העדר הגדול מחייב מרכז נבון, בעל מקצוע טוב, שידע לסדר ולארגן את העבודה, שכל אחד מצוות העובדים יתאים למקומו ולעבודתו

בעניין רב קראתי בחוברת 109—110 של „משק הבקר והחלב“ על הסימפוזיון שנערך על „עתיד ענף הבקר בארץ“. זה עורר אותי לצרף את מה־שכתי ודעתי בנושא זה ואבקשכם לפרסם את דברי הבאים.

למעשה, כל הבעיות, שעליהן דברו והצביעו בסימפוזיון, אינן נוגעות לישראל במיוחד, הן בעיות כלל עולמיות של ענף הבקר, וכל ארץ מנסה לפתור אותן לפי תנאיה ויכולתה היא. יש מחסור במוצרי חלב בעולם, ומחיריהם עלו והאמירו הרבה. המחסור יגדל עוד מסיבות רצויות נליוציה של התעשייה. על אף שההתפתחות ביפן גדולה מאוד, הם מייבאים 400,000 טונה קמח אספסת בשנה. הצריכה מוסיפה לגדול והארצות המייצאות (כגון: ניו־זילנד) אינן מסוגלות לספק את כל הביקוש מהחוץ. על כן — אין ספק, שעתיד ענף הבקר בישראל צריך להיות מובטח בכל המובנים בגבולותיה היא.

יש נטייה בעולם, והיא מקובלת עלינו גם כאן, לשים לב יותר למח"ש שבחלב (מוצקים חסרי שומן), מאשר לשומן, כי ההכנסה מרכיבים אלה שבחלב עולה. לפי דעתי, צריכים גם בארץ (בגלל התנאים: פרה פריזית, אקלים, הזנה) להתבסס על המחיר של המוצקים, ולא השומן. הם מהווים 75% מהחומר היבש שבחלב וקל יותר לכוונם בעזרת הזנה, כפי שמצאתי מניסיוני.

על קיומו של הענף והרחבתו נאבקים בארץ, כבעולם כולו (משק משפחתי וקיבוצי בארץ — כמו משק קטן וגדול בעולם) — המשק הועיר והגדול כאחד. הוכח ללא ספק, שבתנאי הטכנו־לוגיה והחברה כיום, התחרות התעשייה בכוח האדם ותנאי השכר, המשק הקטן יילך וייעלם. ודאי יתקיימו עוד משקי משפחה, אבל לאורך ימים של 2—3 דורות קיומם והתפתחותם אינה מובטחת. אלה הטוענים, שבקר זקוק לטיפול אינדיבידואלי ושזה אפשרי רק במשק הקטן, אינם צודקים. זה תלוי רק בשיטת העבודה. העדר הגדול והטיפול בו זקוק לשטח גדול יותר, ועצם העבודה בעדר כזה שונה לחלוטין, מאשר ב־מושב. כשטוענים, שהמחירים בקיום הענף ב־קיבוץ כרוכים בכוח האדם, נראה לי, שמתכוונו להמשיך בשיטת העבודה והטיפול בעדר הגדול,

2. התברואה בעדר טובה יותר, כשהגיל של הבהמות מחולק נכון ;
 3. יש אפשרויות רבות בארץ לקמץ בהוצאות בהזנה, בעיקר, בהרכב המ"מ ;
 4. העדר צריך להיות מבוסס על כל שלוחותיו וצריך לחתור לסידור פשוט ככל האפשר. בכל שלוחה צריך להתקין לוח, בו יירשם כל הנוגע לטלוחה בטיפול ושימת לב מיוחדת ;
 5. צריך לדאוג לארגון נאות של הנהלת הענף ומימשק.
 ועוד הערה בסיום : בחוברת שקבלתי והזכרתי לעיל לא מצאתי שום דבר על שיטות מיכון ו-סידור חליבה, או הדרכה בחליבה. מתקבל ה-רושם, שיותר טוב לעבור בשתיקה על זה, ואתכם הסליחה. אבל, כל העבודה וההשקעה בענף מס-תכמות הרי בחליבה.

נחמן ברמן, ניו-יורק

הערת העורך להערת המחבר לעיל :
 רק מקרה הוא, שבחוברת זו שקבלת לא נתקלת בשום מאמר על מיכון וחליבה. בד"כ מוקדשת תשומת לב רבה לשלוחה שבענף וכמעט בכל חוברת יש לא רק אחד, כי אם מספר מאמרי תיאור והדרכה במיכון וחליבה.

המוטלת עליו ושהוא גם מעוניין לעשותה. ה-מרכז צריך גם להדריך — לעתים — את חברו בעבודה, ולא לסמוך תמיד על ההדרכה מבחוץ. במושב יש אפשרות, שכמה חברים יתארגנו ויאחדו את עדריהם ליחידת רפת אחת גדולה, אשר תתבסס בעבודה על שיטות מתקדמות. ייתכן שיוזקקו אז לעבודה שכירה על כל הבעיות הכרוכות בה. לארגן ולכוון עבודה שכירה במשק החי צריך לדעת ואולי גם לעבור קורס מיוחד ומתאים, כדי ללמוד סוד הקשר והיחס עם בני אדם.

בעדר גדול אפשר לכוון את הבירור בפרות לפי — Phenotype הנכון — הרצוי. בריאות, או תברואה תלויים בגורמי משק ולא בטיפול וטרינרי. הנוהג לסמוך בכול על הרופא מבחוץ — אמנם נוח, אבל לא תמיד לברכה. לצערי, אין לי אפשרות וזמן הפעם להתעכב על כך בפרטים.

בסיכומם של הדברים

1. העדר הגדול מאפשר לטפל בו באופן רציו-נלי יותר, מאשר בעדר קטן, כגון : אפשרויות של השקעות כספיות, בירור, עבודה מסודרת, המקו-בלת בענף היום, והתחרות כלכלית ;

נזקים ישירים בענף הבקר-חלב כתוצאה ממסטיטיס

תיאור הבעיה

המונח דלקות עטין, או מסטיטיס — Mastitis מקיף מערכת שלמה של גורמים המביאים ל-פגיעה בעטין-הפרה, מהם גורמים בקטריאליים ווירואליים ומיעוטם גורמים מכניים ופיזיאו-לוגיים.

האופייני לקומפלקס מחלות זה הוא בכך, שברוב המקרים אין המחלה מסוכנת לבהמה ולעיתים קרובות היא בכלל אינה מורגשת, אבל היא גורמת לנזקים כלכליים כבדים ביותר, ואף מגדירים אותה כמחלה כלכלית.

להדגשת חומרת הבעיה נביא מספר נתונים :

נזקי המסטיטיס בעדר הישראלי אומדים ב-20 מיליון ל"י בשנה ;
 נזקי המסטיטיס בבריטניה אומדים ב-20 מיל-יון דולר בשנה ;
 נזקי המסטיטיס בארה"ב אומדים ב-500 מיל-יון עד מיליארד דולר בשנה.
 עדרים רבים חוסלו ומוסיפים להתחסל מסיבת פגיעה הרסנית של קומפלקס דלקות העטין.

איתור הנזקים

מסיבת חומרתה של הבעיה, הושקעה עבודה רבה במחקר בנושא זה במטרה לאתר את צורת הנזקים וחיפוש דרכים להתגבר עליהם.